

Wyrok z dnia 14 kwietnia 1999 r.

II UKN 570/98

Obowiązek ubezpieczenia w myśl art. 1 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.) powstaje z dniem rozpoczęcia działalności, co oznacza faktyczne podjęcie działalności gospodarczej. Jeżeli nie doszło do podjęcia działalności z powodu przeszkód prawnych lub faktycznych, obowiązek ubezpieczenia nie powstaje.

Przewodniczący; SSN Teresa Romer, Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 14 kwietnia 1999 r. sprawy z wniosku Agnieszki Z. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o zapłatę składek na ubezpieczenie społeczne, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30 kwietnia 1998 r. [...]

1. z m i e n i ł zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 27 stycznia 1998 r. [...] oraz decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 5 września 1996 r. [...] i stwierdził, że wnioskodawczyni Agnieszka Z. nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w okresie od dnia 1 marca 1993 r. do 31 lipca 1996 r.,

2. zasądził od strony pozwanej na rzecz wnioskodawczyni kwotę 2.500 zł (dwa tysiące pięćset) tytułem zwrotu kosztów procesu.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 27 stycznia 1998 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu oddalił odwołanie wnioskodawczyni Agnieszki Z. od decyzji ZUS Oddziału w W. z dnia 5 września 1996 r., w której stwierdzono, że podlega ona ubezpieczeniu społecznemu od dnia 1 marca 1993 r. z tytułu wykonywania

działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania galanterii i odzieży sportowej i jest w związku z tym zobowiązana do opłacenia składek za okres od 1 marca 1993 r. do 31 lipca 1996 r. w kwocie 5.886,12 zł oraz odsetek za zwłokę w kwocie 4.955,80 zł. Nadto Sąd zasądził od wnioskodawczynie na rzecz ZUS-u kwotę 1.000 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd ustalił, że wnioskodawczynie zawarła ze swoimi rodzicami Zdzisławem Z. i Krystyną Z. umowę spółki cywilnej, której celem było prowadzenie, począwszy od 11 lutego 1993 r., działalności gospodarczej, polegającej na wytwarzaniu galanterii, odzieży sportowej, wykonywaniu usług kserograficznych i handlu w zakresie artykułów wielobranżowych. Wnioskodawczynie wniosła do spółki, z własnego majątku, wkład w kwocie 22.000.000 starych złotych oraz zobowiązała się do świadczenia pracy na rzecz Spółki, w zamian za co uzyskała 15% udział w zyskach Spółki. Działalność ta została wpisana w dniu 1 marca 1993 r. do ewidencji [...]w Urzędzie Miasta w D.Z. Agnieszka Z. od 1992 r. rozpoczęła studia stacjonarne na Akademii Wychowania Fizycznego w W. Przez okres ich trwania mieszkała w W., a na weekendy wracała do domu. Jako studentka uzyskała legitymację ubezpieczeniową uprawniającą ją do korzystania z usług medycznych. Wnioskodawczynie ukończyła studia uzyskując tytuł magistra 8 lipca 1996 r. Od 1 marca 1993 r. do 31 lipca 1996 r. Agnieszka Z. składała w Urzędzie Skarbowym w K. deklaracje miesięczne na zaliczkę na podatek dochodowy PIT-5 oraz zeznania roczne z tytułu dochodów osiągniętych z działalności w spółce cywilnej. Ponieważ wnioskodawczynie nie dopełniła ciążącego na niej obowiązku zgłoszenia do ubezpieczenia jako osoba prowadząca działalność gospodarczą, Zakład Ubezpieczeń Społecznych objął ją tym ubezpieczeniem z urzędu. Decyzją z dnia 5 września 1996 r. zobowiązał jednocześnie Agnieszkę Z. do zapłacenia zaległych składek w kwocie 5.886,12 zł wraz z odsetkami za zwłokę w kwocie 4.995,80 zł. Obecnie wnioskodawczynie jest na równi z rodzicami zaangażowana w sprawę Spółki, między innymi pracuje na jej rzecz. Od października 1996 r. do kwietnia 1997 r. opłacała składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzonej przez siebie działalności.

W oparciu o poczynione ustalenia Sąd Wojewódzki uznał decyzję ZUS za prawidłową, oceniając jako niewiarygodne wywody wnioskodawczynie dotyczące aneksu Nr 2 do umowy spółki cywilnej z dnia 30 grudnia 1993 r., na mocy którego miała ona być zwolniona do czasu ukończenia studiów z obowiązku świadczenia pracy na rzecz Spółki. Przedłożony Sądowi aneks miał stanowić kserokopię doku-

mentu sporządzonego jako odpis z oryginału zapisu na dysku komputera. Zdaniem Sądu, aneks nr 2 został sporządzony na potrzeby procesu, w celu uprawdopodobnienia twierdzeń wnioskodawczynie.

W myśl art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.), wszystkie osoby prowadzące działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji w ramach jednostki organizacyjnej nie będącej osobą prawną – a spółka cywilna nie jest osobą prawną – podlegają ubezpieczeniu na zasadach przyjętych w tej ustawie, zaś w art. 22 ust. 2 przewidziano, że osoba taka może zostać objęta ubezpieczeniem z urzędu. Pogląd, iż wspólnik spółki cywilnej nie świadczący bezpośrednio pracy na rzecz spółki nie prowadzi w jej ramach działalności gospodarczej nie jest prawidłowy. Jak wynika bowiem z art. 860 § 1 KC celem zawarcia umowy spółki jest osiągnięcie wspólnego celu gospodarczego, a działanie wspólnika może się w tej mierze sprowadzać do wniesienia wkładu. W tej sprawie bezsporne jest, że wnioskodawczynie wkład taki wniosła. Stanowisko powyższe w pełni podzielił Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, który wyrokiem z dnia 30 kwietnia 1998 r. [...] oddalił apelację wnioskodawczynie.

Powyższy wyrok zaskarżyła kasacją wnioskodawczynie i zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin na skutek przyjęcia, że ubezpieczeniu podlega każda osoba wpisana do ewidencji działalności gospodarczej, gdy tymczasem obowiązkiem tym są objęte jedynie takie osoby, które faktycznie prowadzą działalność gospodarczą, wniosła o jego zmianę „i uwzględnienie odwołania” z zasądzeniem kosztów postępowania za wszystkie instancje w kwocie 2.500 zł (1.000 zł za I instancję i po 750 zł za II instancję i postępowanie przed Sądem Najwyższym). W uzasadnieniu skarżąca powołała się na stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 stycznia 1990 r., II URN 144/89.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona, powołany w niej bowiem zarzut naruszenia prawa materialnego – art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. – jest usprawiedliwiony. Z niekwestionowanych ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd wynika, iż umowa

spółki cywilnej zawarta została przez wnioskodawczynię w dniu 11 lutego 1993 r., a więc w czasie, gdy była studentką (na studiach stacjonarnych) Akademii Wychowania Fizycznego w W. Przez cały okres studiów mieszkała ona w W., a przyjazdy do domu w D.Z. miały miejsce jedynie w weekendy.

Przez zawarcie umowy spółki cywilnej wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów (art. 860 § 1 KC). Cel gospodarczy winien być pojmowany jako działanie zmierzające do uzyskania korzyści materialnych, nie można jednak tego celu utożsamiać tylko z celem zarobkowym. Realizacja wspólnego celu gospodarczego nie zawsze będzie równoznaczna z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 41, poz. 324 ze zm.) – tak w uzasadnieniu uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 40/91, z glosą J. Mokrego, PS 1992, nr 9, s. 80. Z faktu zawiązania spółki cywilnej nie może wynikać obowiązek osobistego świadczenia pracy, a okoliczność, że spółka cywilna uzyskała wpis do ewidencji działalności gospodarczej, sama przez się nie oznacza, że zachodzą przesłanki do objęcia wszystkich wspólników obowiązkiem ubezpieczenia społecznego na podstawie ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. W myśl art. 1 ust. 1 i 2 tej ustawy (obecnie – od 1 stycznia 1999 r. – już nieobowiązującego na podstawie art. 122 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu podlegają osoby fizyczne, prowadzące na własny rachunek działalność gospodarczą, a w sytuacji, gdy działalność ta jest prowadzona przez dwie lub więcej osób, w ramach jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, ubezpieczeniu podlega każda z tych osób. Obowiązek ubezpieczenia powstaje z dniem rozpoczęcia działalności rodzącej taki obowiązek, a rozpoczęcie to oznacza faktyczne podjęcie działania gospodarczego. Jeżeli więc nie doszło do podjęcia działalności gospodarczej, czy to z powodu przeszkód prawnych (tak w sprawie rozstrzygniętej wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1990 r., II URN 144/89) czy też wobec przeszkód faktycznych związanych z wyprowadzeniem się ze względu na podjęcie studiów stacjonarnych, obowiązek ubezpieczenia nie powstaje. Obowiązek ten nie powstaje również wtedy, gdy już przy powoływaniu jednostki organizacyjnej, w ramach której ma być prowadzona działalność co najmniej przez dwie osoby, zakłada się, że jedna z nich – poza wniesieniem kapitału – faktycznie działalności nie

podejmuje. Ubezpieczeniu bowiem z tego tytułu podlegają wyłącznie osoby faktycznie prowadzące działalność gospodarczą, także w ramach spółki, nie zaś wszyscy wspólnicy założyciele spółki cywilnej, niezależnie od tego, czy faktycznie przystąpili do prowadzenia działalności gospodarczej.

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy jest niewątpliwe, że status Agnieszki Z. jako współnika w okresie studiów w W. i po ich zakończeniu oraz po powrocie do domu był zupełnie różny. W czasie studiów działalności w spółce wnioskodawczyni nie podjęła, obecnie zaś jest na równi z rodzicami zaangażowana w sprawy spółki.

Przy bezspornych okolicznościach faktycznych sprawy, gdy zachodzi jedynie naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r., należało w uwzględnieniu kasacji zmienić zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu pierwszej instancji i uwzględnić odwołanie wnioskodawczyni od decyzji organu rentowego (art. 393¹⁵ KPC). O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 KPC, uwzględniając taryfowe wynagrodzenie pełnomocnika procesowego za obie instancje i w postępowaniu kasacyjnym.

=====